19/12/2023

«Η Συνθήκη της Λωζάνης, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Ελληνική Μειονότητα της Κωνσταντινούπολης»: Συζήτηση στο «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει…»

/ Ενορίες

Το θέμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου υπήρξε ακανθώδες στις συζητήσεις που προηγήθηκαν της υπογραφής της Συνθήκης της Λωζάνης και μάλιστα η Τουρκία ενόψει της ανταλλαγής των πληθυσμών, επέμενε να απομακρυνθεί το Πατριαρχείο από την ιστορική του έδρα, πράγμα το οποίο τελικά δεν έγινε.

- **Του Σταμάτη Μιχαλακόπουλου / Ι. Ν. Ευαγγελιστρίας Πειραιώς**

Εκδήλωση με θέμα ***«Η Συνθήκη της Λωζάνης, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Ελληνική Μειονότητα της Κωνσταντινούπολης»***

πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...», του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς, την Κυριακή 17 Δεκεμβρίου.

Η συζήτηση πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Επιστημόνων Πειραιώς (Σ.Ε.Π.) και εντάσσεται στη σειρά συναντήσεων με το γενικότερο θέμα: «1923-2023: 100 χρόνια από την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάνης».

Το θέμα συζήτησαν ο κ. Παναγιώτης Χαρατζόπουλος, Φυσικός Msc, MEd., Πρόεδρος του Σ.Ε.Π. και οι Πρέσβεις ε.τ. κ. Αλέξανδρος Αλεξανδρής και κ. Λεωνίδας Χρυσανθόπουλος.

Το θέμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου υπήρξε ακανθώδες στις συζητήσεις που προηγήθηκαν της υπογραφής της Συνθήκης της Λωζάνης και μάλιστα η Τουρκία ενόψει της ανταλλαγής των πληθυσμών, επέμενε να απομακρυνθεί το Πατριαρχείο από την ιστορική του έδρα, πράγμα το οποίο τελικά δεν έγινε.

Όπως επισημάνθηκε στην συνάντηση, στο κυρίως κείμενο της Συνθήκης δεν γίνεται καμία αναφορά στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, παρά μόνο στα συνημμένα πρακτικά των συζητήσεων που έγιναν στην υποεπιτροπή και την ολομέλεια.

Το θέμα της απομάκρυνσης του Πατριαρχείου τέθηκε απροειδοποίητα από την τουρκική αντιπροσωπεία στην υποεπιτροπή όπου, για να συμφωνήσει η Τουρκία στην παραμονή των Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη, θα έπρεπε να καταργηθεί ο θεσμός αυτός. Στην υποεπιτροπή δεν βρέθηκε λύση και έτσι το θέμα παραπέμφθηκε στην ολομέλεια.

Η επίσημη πρόταση που υποβλήθηκε εκ μέρους των συμμάχων ήταν ότι αναγνωρίζουν πως ο θεσμός του Οικουμενικού Πατριαρχεία θα πρέπει στο μέλλον να απολέσει τον πολιτικό και διοικητικό χαρακτήρα του και παραμένοντας στην Κωνσταντινούπολη, θα πρέπει να λειτουργεί σαν θεσμός καθαρά εκκλησιαστικός.

Έτσι έγινε η συμφωνία και το θέμα έκλεισε όταν η Τουρκία έλαβε τις διαβεβαιώσεις των συμμαχικών αντιπροσωπειών και της αντίστοιχης ελληνικής, σύμφωνα με τις οποίες το Πατριαρχείο δεν θα είχε πλέον πολιτικά ή διοικητικά θέματα και θα περιορίζεται στα θρησκευτικά του καθήκοντα, αποσύροντας έτσι την αρχική της πρόταση.

Δεν χρειάστηκε να γίνει ειδική μνεία στην Συνθήκη, γιατί τα πρακτικά αυτά των συζητήσεων ήταν πολύ καθαρά και έχουν την ίδια ισχύ που έχει και η Συνθήκη, από

πλευράς διεθνούς δικαίου.

Οι συνέπειες αυτής της συμφωνίας για την μετέπειτα ζωή του Πατριαρχείου, ήταν ανάλογες με την σχέση της Ελλάδας με την Τουρκία. Έτσι, όταν οι σχέσεις των δύο χωρών ήταν άσχημες, το Πατριαρχείο υφίστατο πιέσεις και παρακολουθήσεις. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του κτιρίου του Πατριαρχείου που κάηκε το 1941 και μέχρι το 1988 οι Τούρκοι δεν έδιναν άδεια ανοικοδόμησης, όπου και τελικά δόθηκε και έγινε η αποκατάσταση του κτιρίου. Και υπάρχει βεβαίως και το θέμα της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης που είναι κλειστή από το 1972.

Η Τουρκία αποδέχθηκε, με τον τρόπο που το έκανε, να παραμείνει το Πατριαρχείο στην ιστορική του έδρα, βάζοντας όμως κάθε τόσο προσκόμματα η τουρκική κυβέρνηση στον εκάστοτε Πατριάρχη, φτάνοντας και σε περιπτώσεις διώξεων Πατριαρχών που συνέβησαν στο παρελθόν.

Όπως τονίσθηκε στην συνάντηση, οι Τούρκοι αρνούνται να εκμεταλλευθούν για ίδιον όφελος, τον θεσμό του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που φιλοξενούν, έναν θεσμό πνευματικό με μεγάλη δύναμη παγκοσμίως και ενοχλούνται από τον τίτλο «Οικουμενικός».

Η συζήτηση επεκτάθηκε και στον ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης, που με την ανταλλαγή των πληθυσμών αποφασίστηκε η παραμονή μεγάλου μέρους του, και στις διαφωνίες που εκφράστηκαν στις συζητήσεις που έγιναν εκείνην την περίοδο σχετικά με τον αριθμό των Ελλήνων που θα παρέμεναν.

Την τραγική ημέρα που έπεσε η Σμύρνη, στην Κωνσταντινούπολη υπήρχαν 360.000 Έλληνες. Μία εβδομάδα μετά την έναρξη των συνομιλιών στην Κοζάνη, η τουρκική πλευρά ζήτησε την έξωση του συνόλου του ελληνικού πληθυσμού της Κωνσταντινουπόλεως, διότι ήθελαν μία χώρα καθαρά τουρκική.

Υπήρξε μεγάλη αντίδραση από διάφορες χώρες, κυρίως λόγω οικονομικών συμφερόντων και οι κεμαλικοί έθεσαν το θέμα του Πατριαρχείου. Όταν είδαν ότι δεν κατάφερναν κάτι, σκέφτηκαν ότι η λύση θα ήταν η μείωση αυτού του πληθυσμού όσο το δυνατόν περισσότερο κι έτσι να αποδυναμώσουν την ομογένεια.

Στις συσκέψεις αποφασίστηκε να παραμείνουν όσοι ήταν εγγεγραμμένοι στην Πόλη, το 1918 και νωρίτερα και επομένως όσοι ήρθαν μετά το 1918 ήταν ανταλλάξιμοι. Τελικά εξαιρέθηκε ένα τμήμα του ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης από την ανταλλαγή και αυτό ήταν το 1/3, δηλαδή 110.000, αλλά δεν ήταν όλοι Οθωμανοί υπήκοοι, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των Ελλήνων που παρέμειναν να είναι μικρότερος.

Η καταπίεση που υπέστη ο ελληνισμός της Κωνσταντινούπολης από το 1923 και μετά, με μικρές αναλαμπές, ήταν τραγική, όπως περιέγραψαν με σειρά περιστατικών οι συνομιλητές της συνάντησης.

ήταν πως ζωντανή,

ENOPIA